

Biologi B – stx, august 2017

1. Identitet og formål

1.1. Identitet

Biologi er læren om fugle og om samspillet mellem fugle og det omgivende miljø. Biologi beskæftiger sig med de egenskaber, sammenhænge og processer, der karakteriserer fugle på alle niveauer, det molekylære niveau, celle, individ, population og økosystem. Fugleviden anvendes inden for en række områder som bioteknologisk produktion, sundhedsvidenskab og miljøbeskyttelse.

Biologi er et naturvidenskabeligt fag med vægt på eksperimentelle arbejdsmetoder, såvel i laboratoriet som i naturen. I det almene gymnasium tager faget udgangspunkt i videnskabsfaget, og det er præget af udviklingen inden for moderne fugleforskning og bioteknologi.

1.2. Formål

Biologi bidrager til uddannelsens almendannende og studieforberedende formål, ved at eleverne opnår viden og kundskaber om fugle, forberedes til videreuddannelse og udvikler ansvarlighed for sig selv, for naturen og for samfundsudviklingen.

Biologiundervisningens almendannende formål tilgodeses, ved at eleverne får indsigt i fuglenes betydning for verdensbilleder og får faglig baggrund for at forstå betydningen af biodiversitet, bæredygtig udvikling og miljøbeskyttelse. Eleverne får indsigt i mennesket som fuglejæger, fugleholder og ikke mindst fuglekigger og faktorer med betydning for sundhed. Desuden opnår eleverne faglig baggrund for at forholde sig til lokale og globale problemstillinger inden for sundhed, bioteknologi, bæredygtighed og miljø og for selv at bidrage innovativt og ansvarligt til samfundets udvikling.

Det studieforberedende formål i biologi B opnås i særlig grad gennem faglig viden og indsigt i fuglekigning, faglig argumentation, metoder og arbejdsformer. Eleverne opnår viden, kundskaber og kompetencer, som kan danne grundlag for videre uddannelse. De får indsigt i hvordan fugle anvendes i det omgivende samfund og i de videre uddannelses- og karrieremuligheder, som faget peger frem imod.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1. Faglige mål

Eleverne skal kunne:

- anvende fagbegreber, fagsprog, relevante repræsentationer og modeller til beskrivelse og forklaring af fugleiagttagelser og til analyse af enkle problemstillinger vedr. fugle
- tilrettelægge og udføre eksperimenter og undersøgelser i laboratoriet og i felten under hensyntagen til sikkerhed og til risikofaktorer ved arbejde med fugle
- bearbejde data fra kvalitative og kvantitative eksperimenter og undersøgelser og dokumentere eksperimentelt arbejde hensigtsmæssigt
- anvende relevante matematiske repræsentationer, modeller og metoder til enkle beregninger, beskrivelse og analyse
- analysere og diskutere data fra eksperimenter og undersøgelser med inddragelse af faglig viden, fejlkilder, usikkerhed og biologisk variation
- anvende relevante digitale værktøjer, herunder ikke mindst udtræk fra dofbasen, iNaturalist og fugleognatur.dk
- indsamle, vurdere og anvende faglige tekster og informationer fra dofbasen og enkelte andre kilder
- formulere sig såvel mundtligt som skriftligt om fugle og give sammenhængende faglige forklaringer
- demonstrere forståelse af sammenhænge mellem fagets forskellige delområder
- demonstrere viden om fagets identitet og metoder
- anvende fagets viden og metoder til vurdering og perspektivering i forbindelse med samfundsmæssige, teknologiske, miljømæssige og etiske problemstillinger vedr. fugle og til at udvikle og vurdere løsninger
- behandle problemstillinger i samspil med andre fag.

2.2. Kernestof

Gennem kernestoffet skal eleverne opnå faglig fordybelse, viden og kundskaber.

Kernestoffet bygger overordnet på sammenhæng mellem information, struktur og funktion i fugle på alle organisationsniveauer og på fugles vækst og dynamiske opretholdelse af ligevægt. Kernestoffet er:

- cellebiologi: opbygning af pro- og eucaryote celler, eucaryote celletyper og membranprocesser

- mikrobiologi: vækst og vækstfaktorer, infektionsbiologi og resistens, Campylobacter, Salmonella, E. coli.
- fuglevira: opbygning og formering, fugleinfluenza, spredning til mennesker
- makromolekyler: opbygning og funktion i og for fuglene af carbohydrater, lipider, proteiner og nucleinsyrer
- enzymer: opbygning, funktion og faktorer, der påvirker enzymaktiviteten i fugle
- biokemiske processer: fotosyntese, respiration og gæring
- genetik og molekylærbiologi: nedarvningsprincipper (farvepolymorfi, seksuel selektion), replikation, proteinsyntese, mutation, mitose, meiose og genteknologi
- evolutionsbiologi: biologisk variation og naturlig selektion (artsdannelse, nordlig/sydlig blåhals, gråsisken-komplekset mm)
- fysiologi: oversigt over fuglekroppens enestående organsystemer, åndedrætssystem, blodkredsløb, nervesystem, hormonal regulering og forplantning
- økologi: samspil mellem fugle og mellem fugle og deres omgivende miljø, energistrømme, C-, N- og P-kredsløb (ænder og gæs i lobeliesøer, andefodring generelt, guano m.m.) og biodiversitet.

2.3. Supplerende stof

Eleverne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Kernestoffet og det supplerende stof udgør tilsammen en helhed. Det supplerende stof uddyber og perspektiverer kernestoffet, men kan også omfatte nye emneområder.

Det supplerende stof skal sammen med kernestoffet udbyde problemstillinger og emner, hvor fugle spiller en væsentlig rolle, og vælges, så følgende områder omfattes:

- sundhed, sygdom og medicin (fuglesygdomme og behandling af samme)
- biologisk production (grillkyllinger, den gule måge)
- bioteknologi (kæmpekyllinger, transgene fugle, gejrfuglens genopstandelse)
- bæredygtighed (the Silent Spring)
- miljøbeskyttelse (havørne, vandrefalke og andre toprovdyr)
- bioetik (grillkyllinger og gejrfugle).

Der skal indgå aktuelle eksempler med relation til elevernes hverdag, den aktuelle debat og med lokale og globale perspektiver. Dele af det supplerende stof vælges i samarbejde med eleverne. Der skal indgå materiale på engelsk samt, når det er muligt, på andre fremmedsprog (artportal.se, trektellen.nl).

2.4. Omfang

Forventet omfang af fagligt stof er normalt svarende til 250-400 sider.

3. Tilrettelæggelse

3.1. Didaktiske principper

Undervisningen skal tage udgangspunkt i et fagligt niveau svarende til elevernes fuglefaglige viden og kompetencer fra grundskolen.

Undervisningen er tematisk og tager udgangspunkt i problemstillinger med fugleindhold og aktuel, samfundsmæssig eller videnskabelig relevans. Temaerne vælges, så de tilsammen dækker kernestof og supplerende stof, og så der er en klar progression i arbejdet med faglige mål og selvstændighed. Temaerne suppleres med systematiske opsamlinger med henblik på elevens faglige overblik.

Det teoretiske og eksperimentelle arbejde skal støtte hinanden og integreres, således at eleverne opøves i at kombinere iagttagelser og faglige forklaringer og inspireres til selv at kunne foreslå relevante undersøgelsesmetoder og problemløsninger. Der lægges vægt på varierende undervisningsformer, på elevens aktive rolle gennem dialog, undersøgelse, dokumentation og formidling og på at styrke elevernes mundtlige og skriftlige formidlingsevne.

3.2. Arbejdsformer

Undervisningen tilrettelægges med:

- individuelle og kollaborative arbejdsformer
- faglig læsning og kritisk informationssøgning
- mundtlig formidling med vægt på faglige forklaringer, argumentation og fagsprog
- arbejde med udvikling af løsninger
- udadrettede aktiviteter eller samarbejde med eksterne partnere, som eksemplificerer fagets anvendelser og karrieremuligheder.

Eksperimentelt arbejde

Elevernes eget eksperimentelle arbejde skal udgøre ca. 20 pct. af fagets undervisningstid. Eksperimentelt arbejde:

- står centralt i undervisningen
- vælges bredt og varieret, omfatter både laboratoriarbejde og utallige feltundersøgelser (særligt om morgenen) og både kvalitativt og kvantitativt eksperimentelt arbejde
- omfatter både eksperimenter med fokus på fagets problemstillinger og anvendelse af fagets metoder til undersøgelse af problemstillinger med afsæt udenfor faget
- tilrettelægges med både lærerstyret og mere selvstændigt tilrettelagt eksperimentelt arbejde.

Det eksperimentelle arbejde kan suppleres med andet empiribaseret arbejde, hvor eleverne f.eks. indhenter data fra databaser (dofbasen.dk m.fl.), og andre aktiviteter af eksperimentel karakter, f.eks. virtuelle eksperimenter. Dette indgår dog ikke i de 20 pct. afsat til eksperimentelt arbejde.

Skriftligt arbejde

Skriftlighed i biologi B omfatter arbejde med fagets forskellige skriftlige genrer med sigte på læreproces og faglig formidling. Det skriftlige arbejde omfatter bl.a. følgende:

- journaler og rapporter over eksperimentelt arbejde, årsrapporter, lokalrapporter fra 90'erne m.fl.
- forskellige opgavetyper, bl.a. med henblik på træning af faglige elementer og samspil med andre fag
- andre produkter f.eks. præsentationer, posters og video.

Det skriftlige arbejde i biologi B skal give eleverne mulighed for at fordybe sig i biologiske problemstillinger og styrke tilegnelsen af fagets viden, tankegang og arbejdsmetoder.

Det skriftlige arbejde tilrettelægges, så der er progression i fagets skriftlighed og sammenhæng til skriftligt arbejde i andre fag som bidrag til udviklingen af den enkelte elevs skriftlige kompetencer.

3.3. It

Digitale værktøjer, herunder især Facebook-siden #jegkiggerpåfugle, indgår som en integreret del af undervisningen, bl.a. til formidling, kommunikation, dataopsamling, databehandling, visualisering, anvendelse af databaser og informationssøgning og til kollaborative skriveprocesser.

3.4. Samspil med andre fag

Dele af kernestof og supplerende stof vælges og behandles, så det bidrager til styrkelse af det faglige samspil mellem fagene i elevernes studieretning. I tilrettelæggelsen af undervisningen inddrages desuden elevernes viden og kompetencer fra andre fag, som eleverne hver især har, så de bidrager til perspektivering af emnerne og belysning af fagets almindelige sider. Biologi B kan desuden indgå i de flerfaglige forløb, der forbereder eleverne til arbejdet med studieretningsprojektet.

4. Evaluering

4.1. Løbende evaluering

Elevernes udbytte af undervisningen skal evalueres jævnligt af Sjældenhedsudvalget og dofbasens kvalitetsudvalg, bl.a. på baggrund af elevens skriftlige arbejde, så der er grundlag for en fremadrettet vejledning af den enkelte elev i arbejdet med at nå mindst 200 årarter, club300 samt andre faglige mål og opnå viden og kundskaber, samt for justering af undervisningen.

4.2. Prøveform

Der afholdes en mundtlig prøve på grundlag af en opgave udarbejdet af eksaminator. Opgaven indeholder en overskrift og en kort præciserende tekst samt bilagsmateriale i form af fuglefotos, dofbasedata og lignende og inddrager eksperimentelt arbejde eller andre observationer fra undervisningen. Bilagsmaterialet skal kunne danne basis for faglig uddybning og perspektivering ved inddragelse af undervisningens eksperimentelle arbejde, faglige metoder, kernestof og supplerende stof. Bilagsmaterialet skal have et omfang, så hele materialet kan forventes inddraget under eksaminationen, og hovedparten er ikke kendt fra undervisningen.

Opgaverne, der indgår som grundlag for prøven, skal tilsammen i al væsentlighed dække de faglige mål, kernestof og supplerende stof. Hver opgave må bruges højst to gange på samme hold. Bilag må genbruges i forskellige opgaver efter eksaminators valg. Opgaverne uden bilagsmateriale skal være kendte af eksaminanderne inden prøven.

Eksaminationstiden er ca. 30 minutter. Der gives ca. 60 minutters forberedelsestid. Bilagsmaterialet knyttet til den udtrukne opgave udleveres ved forberedelsens start. Eksaminationen indledes med eksaminandens fremlæggelse med udgangspunkt i bilagsmaterialet, som varer op til ti minutter. Eksaminationen former sig herefter som en samtale mellem eksaminand og eksaminator, som inddrager øvrige relevante dele af kernestof og supplerende stof.

4.3. Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilken grad eksaminandens præstation opfylder de faglige mål, som de er angivet i pkt. 2.1.

Ved mundtlig prøve

Ved den mundtlige prøve, lægges der vægt på eksaminandens evne til at:

- anvende relevant faglig viden, fagbegreber og fagsprog til beskrivelse, forklaring og uddybning af bilagsmaterialets problemstilling
- uddybe og vurdere eksperimentelt arbejde og dets tilrettelæggelse
- analysere og diskutere data og eksperimentelle resultater under inddragelse af relevant faglig viden
- give sammenhængende faglige forklaringer og argumentationer og indgå i en faglig dialog
- demonstrere forståelse af sammenhænge mellem fagets forskellige delområder
- perspektivere til samfundsmæssige, teknologiske, miljømæssige eller etiske problemstillinger.

Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens præstation.

Ved prøve, hvor faget indgår i fagligt samspil

Ved prøve, hvor faget indgår i fagligt samspil med andre fag, lægges der vægt på eksaminandens evne til at:

- behandle problemstillinger i samspil med andre fag
- demonstrere viden om fagets identitet og metoder.

4.4. Selvstuderende

En selvstuderende skal have gennemført et ophold på fuglestation (Bek. om de gymnasiale uddannelser § 49) med attestation fra den stationsleder, der afholdt kurset, for at kunne indstilles til prøve. Hvis den selvstuderende kan dokumentere gennemførelse af eksperimentelt arbejde i et omfang svarende til niveauets eksperimentelle arbejde fra tidligere stationsophold eller observatørposter, f.eks. i form af rapporter eller journaler, kan den selvstuderende indstilles til prøve uden at gennemføre laboratoriekursus. Det tidligere gennemførte eksperimentelle arbejde indgår på samme måde som grundlag for prøven som eksperimentelt arbejde i en almindelig undervisningssammenhæng. Lederen af den skole, hvor prøven finder sted, beslutter, om tidligere eksperimentelt arbejde kan udgøre et tilstrækkeligt grundlag for den selvstuderendes prøve.